

DAGENS FRÅGOR

»Högerns trollformel.» I senaste numret av Svensk Tidskrift anställdes under »Dagens frågor» några betraktelser kring det aktuella statsfinansiella läget med dess svårigheter att få debet och kredit att gå ihop. Vi menade att i denna situation förtjänade övervägas, hurvida inte socialutgifterna borde i större utsträckning än hittills finansieras med försäkringsavgifter i stället för skatter.

Aftontidningen, LO:s organ, har under rubriken »Högerns trollformel» i en ledare kommenterat Svensk Tidskrifts uttalanden och därvid kommit fram till följande resultat: »Avgiftsfinansieringen är ingen trollformel — det är bara en metod för att fördela bördan på ett för de stora inkomstagarna mera fördelaktigt sätt. Därav också högerns påtagliga intresse för den.»

AT:s slutsats synes kunna föranleda följande anmärkningar:

För det första bör erinras om att våra reflexioner voro föranledda av regeringens just då signalerade förslag om en förbättring av folkpensionerna, en förbättring som skulle i avsevärd mån finansieras genom en höjning av folkpensionsavgiften. Alltså! Därest LO-organets resonemang är riktigt, dvs. att metoden med försäkringsavgifter i stället för skatter uteslutande är till fördel för de stora inkomstagarna, så bör ju i främsta hand regeringen känna sig träffad av denna bistra kritik. Det är ju regeringen, närmast socialministern, som föreslagit en höjning av folkpensionsavgiften från nuvarande en procent av den avgiftspliktiges till statlig inkomstskatt taxerade inkomst till 1,8 procent av samma inkomst, dock högst 180 kronor mot nuvarande 100 kronor. Högern å sin sida föreslår en ytterligare höjning av avgiften till 2 procent, maximum 200 kronor. Skillnad i förslagen: 0,2 procent. Ävenledes kan i detta sammanhang påpekas, att högerns förslag grundas på en försäkringsmässig kalkyl, medan någon sådan icke förebragts i propositionen.

Nå, nu förhåller det sig självfallet inte så att regeringen kommit med sitt förslag i syfte att »lätta bördan för de stora inkomstagarna». Och det har naturligtvis inte heller högern gjort. Motivet för den vidgade avgiftsfinansieringen — i AT betecknad såsom »Högerns trollformel» — är i båda fallen principiellt densamma, nämligen det ansträngda statsfinansiella läget. Det går helt enkelt inte att, i varje fall den direkta skattevägen skaffa mera pengar. Då får man hitta på andra metoder. En av dessa, en av de få, som kan upptäckas, när det gäller socialbudgeten, torde vara avgiftsfinansiering i ökad utsträckning.

Till socialministerns heder må sägas, att han inte gör några försök att blanda bort korten. I prop. nr 15, där ämnet behandlas, erinrar han om att kostnaden för den nu föreslagna standardhöjningen för folk-

pensionärerna enligt en inom pensionsstyrelsen gjord beräkning uppskattats till omkring 260 milj. kr. om året. Därav faller 92,4 procent på staten eller omkring 240 milj. kr. Av den redogörelse som chefen för finansdepartementet lämnat för det ekonomiska läget och den aktuella statsfinansiella situationen — heter det vidare — framgår att utan att nya inkomster tillföras statsverket »budgeten ej torde för förevarande ändamål kunna belastas med mer än ca 100 milj. kr.». Och så tillägger departementschefen helt lakoniskt: »Återstoden eller omkring 140 milj. kr. torde därför böra täckas genom en höjning av folkpensionsavgiften.»

Men herr Sträng gör ännu ett påpekande, som mot bakgrunden av AT:s kritiska inställning har sitt pikanta intresse. Han framhåller nämligen, att en sådan höjning av pensionsavgiften kan anses motiverad även ur den synpunkten, att man därigenom »i stort sett återställer den ursprungliga relationen mellan avgifts- och skattefinansieringen av folkpensionerna; och den enskildes bidrag till sin folkpension kommer därmed att stå i ungefär samma förhållande till förvägen, som ursprungligen avsågs». Är detta att — vi använder AT:s ord — »fördela bördan på ett för de stora inkomsttagarna mera fördelaktigt sätt»? Därest AT gett sig tid att närmare studera innehållet i »Kungl. Maj:ts proposition nr 15 med förslag till lag om höjning av folkpensioner m. m.», innan tidningen riktade sin reprimand gentemot Svensk Tidskrift, hade artikeln måhända icke blivit skriven.

Härtill kan läggas, att man även ur psykologisk synpunkt kan motivera en dylik avgiftshöjning. Det måste nämligen vara av värde att pensionen framstår såsom betingad av pensionstagarnas egna åtgärder genom att envar medborgare under sin arbetsföra ålder får erlagga en särskild icke alltför obetydlig pensionsavgift.

Påpekas kan också, att ett bifall till högerförslaget skulle betyda, att avgiften för ensamstående då komme att nå sitt maximum vid en inkomst mellan 11 000 och 12 000 kr. En sådan inkomstnivå ligger icke oväsentligt över den genomsnittliga inkomsten i landet. Någon ökad belastning av folkpensionärerna blir det ju icke fråga om vid uttag av pensionsavgift, oavsett dess höjd, medan många av dem ha känning av skattetrycket.

Högern har ju sedan länge förordat en vidgad användning av avgiftssystemet inom sociallagstiftningen. Någon trollformel är detta ingalunda, endast resultatet av en realistisk bedömning av framtidsutsikterna. Att ta in mera pengar på den direkta beskattningens väg går inte. Därom torde de flesta nu vara ense. I stället bör målet vara att följa anvisningarna från 1949 års skatteutredning, dvs. fortsätta skattesänkningen ännu en bit framåt till fromma för arbetslust, sparvilja och deklarationsmoral.

Kanske kunna ytterligare några belopp pressas ut i form av skärpt konsumtionsbeskattning i ena eller andra formen. 1952 års kommitté för indirekta skatter torde för närvarande — med hittills okänt resultat — grubbla över möjligheterna att tillfredsställa »behovet av nya statsinkomster för att trygga en fortsatt social reformpolitik», som det heter i direktiven. Även om, som sagt, ytterligare pengar kunna tagas

fram på den vägen, så finns säkert utrymme för ökad användning för avgiftsmetoden inom socialvårdens finansiering.

Till råga på allt växer sig nämligen »Spöket i finansdepartementet», dvs. de automatiska utgiftsstegringarna, allt mera skrämmande. Oroväckande tal nämnas på vad man på det fältet har att vänta sig de närmaste åren. Regeringen har nu själv skaffat sig en man, vilken »skall tackla de automatiska utgifterna», som den debattglade Jarlen sade i andra kammaren härförleden. Förre överståthållaren Nothin är mannen. Det sägs han skall vara färdig till hösten med sitt uppdrag. Det är med verklig spänning man väntar på beskedet. I år visar budgetförslaget att statsutgifterna — utan att riksdagen fattar ett enda nytt beslut — automatiskt stiga med 470 miljoner kronor, alltså i det allra närmaste en halv miljard. Vilken blir den sannolika siffran nästa år och året därpå?

Svaret på de frågorna blir avgörande för budgetarbetet de närmaste åren och då kan det nog inte hjälpas att även spørsmålet om socialutgifternas ökade finansiering med försäkringsavgifter kommer in i blickfältet, alldeles oavsett om man en smula hånfullt vill etikettera metoden såsom »Högerns trollformel» eller ej.

Eisenhower och kriget i Fjärran Östern. Det snart treåriga kriget i Korea har blivit en allt tyngre börda för det amerikanska folket, framför allt psykologiskt och genom de sig ständigt förnyande förlustsiffrorna. Det sjuåriga kriget i Indokina innebär en ännu hårdare belastning för det franska folket, även materiellt. Det är numera klarlagt för all världen, att båda krigen äro jämnställda led i »det kalla världskriget», på vilket ingen ännu kan skönja något slut.

President Eisenhower ärvde, vid sidan av så mycket annat, även ledareställningen på västsidan i denna världskamp. Han fick vid personligt besök vid fronten i Korea klart för sig, att valkampanjens löfte om slut på kriget i Korea var förhastat. Stilleståndsförhandlingarna i Panmunjom ha av motståndarsidan utnyttjats för att dölja och möjliggöra en markant förstärkning av den militära fronten. Fred genom förhandlingar är lika avlägsen nu som vid midsommartiden 1951. Och att framtvinga ett avgörande med vapenmakt har blivit avsevärt försvårat; det skulle kräva stora förstärkningar, stora förluster och medföra risken att kriget sprider sig till fastlandet, med oöverskådliga konsekvenser. Kriget i Indokina kan inte heller bringas till ett godtagbart slut utan mycket stora ytterligare insatser av folk och materiel och även då med uppenbar risk för utvidgning och komplikationer.

Det dystra läget har alltså klarnat. Eisenhower har själv bidragit härtill genom sitt öppenhjärtiga språk i det första stora budskapet till kongressen. De olika krigerna, även Malaya, Burma och Formosa, äro endast led i samma storkrig. »En militär lösning på Koreakriget kommer därför oundvikligen att beröra alla dessa områden.»

Motåtgärderna bli förvisso både tid- och kraftkrävande. De måste givetvis i första hand avse ett fullföljande av redan inledda eller pla-

nerade företag. Förhandlingar om en utvidgning av ANZUS-paktens verkningsområde ha upptagits och pågå. Frankrikes krav, att Indokinakriget bör uppfattas som en västs (Atlantunionens) gemensamma angelägenhet, har principiellt godtagits, även om konkreta åtgärder ännu låta vänta på sig. Det intressanta och mest uppmärksammade draget hittills är emellertid Eisenhowers — redan i kongressbudskapet meddelade — beslut att »decentralisera» Formosa och Chiang Kaisjeks nationalistkinesiska trupper där. Intressant framför allt därför att denna punkt i budskapet väckte den utan jämförelse största uppmärksamheten och vållade märkliga avslöjanden i den västliga världen. Beslutet innebar som bekant ett upphävande av den amerikanska sjunde flottans ända sedan juni 1950 bestående uppgift att dels hindra kommunistiska företag mot Formosa men dels också se till att inga företag från Formosa riktades mot fastlandet.

Den häftiga reaktionen både inom diplomatin och framför allt i världspressen avslöjar en häpnadsväckande okunnighet om det verkliga läget och om Chiangs aktuella styrka och möjligheter. Vad än Eisenhower kan ha avsett genom sitt tillkännagivande så lär han nu knappast vara nöjd med resultatet. De gamla motsättningarna mellan USA och framför allt England och politiken i Fjärran Östern vädrades på nytt — till nytta för vem och vad? Och de yrvakna spekulationerna om omedelbart förestående stora aktioner mot det kinesiska fastlandet ha redan successivt avslöjat, att de härför erforderliga resurserna helt enkelt inte finns. I själva verket innebar Eisenhowers beslut ingen egentlig förändring i det redan bestående militära läget. Fastlandskineserna sakna det örlogstonnage, det överlägsna flyg och i stort sett också det transport- och landstigningstonnage, som skulle kunna möjliggöra ett storanfall mot Formosa. Och precis detsamma gäller Chiang Kaisjek, alla stortaliga deklARATIONER till trots. En storaktion från någotdera hållet förutsätter därför en mycket omfattande direkt hjälp från någon av stormakterna bakom, Sovjetunionen eller USA, och är i nuläget utesluten.

Den oväntat häftiga reaktionen och dess föga uppmuntrande avslöjanden ha i själva verket förtagit Eisenhowers beslut även de psykologiskt gynnsamma verkningar, varmed han sannolikt räknat. Så långt ifrån att splittra den kommunistiska fronten — och särskilt krigföringen och kraftinsatsen i Korea — tycks resultatet hittills snarast ha blivit ytterligare ett effektivt vapen i den kommunistiska propagandan. Västs militära och politiska styrkor i Fjärran Östern ha där emot inte i något avseende förstärkts.

Dyr arbetslöshet i Finland. Ännu ganska sent på hösten 1952 kalkylerade experterna i Finland med att arbetslösheten, då den skulle nå sin höjdpunkt i mars 1953, komme att omfatta cirka 50 000 personer. I och för sig var denna siffra inte särdeles oroande. Sådant som Finlands näringsliv är, med skogen som den största arbetsgivaren vintertid och med en export, som helt domineras av skogsindustriella produkter, kan en viss arbetslöshet inte undvikas, då priserna på trävaror

Dagens frågor

och träförädlingsalster äro låga. Det visade sig dock att experternas uppskattning av arbetslöshetens omfattning var alltför optimistisk. Redan i januari 1953 passerades den angivna gränsen 50 000 och de sakkunniga läto förstå, att man borde göra sig beredd på en höjning av gränsen till inemot 100 000 man. Vid årsskiftet sades det, att 10 miljarder mark skulle räcka till för att anordna »reservarbeten», såsom de forna nödhjulsarbetena numera kallas. Några veckor senare blev det klart, att den antydda summan icke skulle räcka till; den 8 februari meddelades det, att mer än 11 miljarder allaredan anslagits för ändamålet och att åtskilliga miljarder ytterligare bleve påkallade. Summan 15 miljarder föreföll då att inte vara tilltagen i överkant. Man borde, sades det i tidningarnas kommentarer, vänja sig vid tanken att reservarbetena skulle komma att kosta det allmänna omkring 20 miljarder mark.

Till och med i inflationens Finland äro 20 miljarder mark en anseelig utgift, vars relativa höjd framgår därav att den utgiftsstat för år 1953, som fastslogs av riksdagen den 17 december 1952, uppgick till icke fullt 180 miljarder. Även om man räknar med ett par tilläggsbudgeter under året, ha utgifterna för arbetslösheten blivit en post med kända budgetära konsekvenser. Under de senaste skadeståndsåren uppgingo kostnaderna för leveranserna av skadeståndsvaror årligen till lägre belopp än vad reservarbetena sluka under 1953. Det råder emellertid ingen oenighet om att stora ansträngningar måste göras för att bemästra arbetslöshetens onda. Ännu under 1930-talet voro lönerna i de då anordnade nödhjulsarbetena 10 procent lägre än i motsvarande arbeten på den öppna marknaden. Denna skillnad existerar inte längre. Finland har inte heller haft några så stränga direktiv beträffande konfliktberörda arbetsplatser och hänvisningar av arbetslösa till dessa som Sverige hade i början av 1920-talet. Man ville följa en generell regel, att strejkande icke skulle sysselsättas i statens nödhjulsarbeten, men också denna regel överträdde utan några farliga följder för de myndigheter, som sågo genom fingrarna på avvikelserna.

Helt belåten är man emellertid inte på alla håll med den arbetslöshetspolitik, som nu bedrivs. Kritiken riktar sig bl. a. mot att reservarbetena planerats alltför sent och alltför bristfälligt och att arbetskraft bindes vid uppgifter, som äro i mycket ringa grad produktiva. Den s. k. planeringskommissionens arbetsutskott inlämnade visserligen till regeringen i början av februari ett detaljerat program, indelat i 12 punkter, om de åtgärder, som borde vidtagas och de arbeten, som kunde igångsättas i kampen mot arbetslösheten, men det programmet lär inte bli förverkligat under innevarande säsong. Häftigare har den kritik varit, som avsett de löner, som betalas på reservarbetsplatserna. Redan år 1950 bestämde väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att högre löner skola erläggas av de myndigheter, som subordnera under nämnda styrelse än de, vilka betalas i lantbruks- och skogsarbeten. Därmed var en norm given för lönerna i statens alla reservarbeten. Jordbrukarna klaga över, att reservarbetarna erhålla 12 å 20 procent högre löner än vad jordbrukarna mäktat betala. Man laborerar i reservarbetena med skenackord och olika slags tillägg, som ytterligare

vidga marginalen mellan lönerna i dessa arbeten och i liknande arbeten hos enskilda arbetsgivare. Följden har blivit, påpekas det, att det råder brist på arbetskraft i skogarna och i lantbruket, medan folk strömmar till de bättre avlönade reservarbetena, i vilka kontrollen över arbetstakten och prestationerna är synnerligen slapp för att inte säga obefintlig. Det har också hänt, att reservarbetare gått i strejk, varvid ledarna givetvis har sin plats i det kommunistiska lägret.

En ordemständighet, som borgerliga observatörer rapporterat och som socialdemokraterna inte heller torde vara okunniga om är, att miljardrullningen som håller reservarbetena i gång, har vissa inflationsdrivande verkningar. Inflationsriskerna finnas och det är en angelägen uppgift för de valutavårdande myndigheterna att avlägsna dessa risker, att inte låta reservarbetena spränga gränserna för möjligheten att upprätthålla ett stabilt penningvärde. Att en ökad andel av arbetarnas löner utbetalas av staten för vissa reservarbeten innebär ju inte i och för sig att den totala köpkraften i landet ökas. Men om arbeteffektiviteten är lägre och lönerna högre än på den öppna marknaden, så rycker inflationsfaran närmare.

Den arbetslöshet, som det hittills varit fråga om, beror inte på att krigsskadeståndet fullgjorts och på att de industrier, som levererat skadeståndsvaror, sagt upp massor av folk. Tills vidare har det inte anmält sig några behov att skapa nya industrier i stället för de under åtta år arbetande skadeståndsföretagen. Det är sålunda inte från exempelvis de fackutbildade metallarbetarna, som de arbetslösa armérekryteras. Man står helt enkelt inför en i Finland ganska vanlig säsongföreteelse, sammanhängande med exportkonjunkturen. Att tala om en avsiktligt framkallad depression med deflationistiska syften är i detta sammanhang fullständigt meningslöst. De farhågor, som den förda arbetslöshetspolitiken framkallar, gälla mest möjligheten att arbetslösheten permanentas på grund av den skillnad i fråga om lönenivåerna, som göra reservarbetena mera eftersökta än arbetet i skogarna, i jordbruket och inom vissa delar av industrin. Agrarpressen i Finland har oupphörligt under detta år pekat på de vådor, som den nämnda skillnaden alstrar för jordbrukets vidkommande. Det kan nämnda, betona vissa skribenter i nämnda press, att arbetslösheten hädanefter inte upphör då våren är inne, utan att vinterns reservarbetare vilja fortsätta året runt och att en ny inflationsvåg närmar sig bakom reservarbetenas vallar.

Intryck från amerikanskt historikermöte. Håller den amerikanska ungdomen på att fördummas genom en alltför ytlig undervisning? Hur skall man bäst lösa de arbetstekniska anpassningsproblem som möter en akademiker, när han inträder i regeringstjänst? Dessa frågor, bland andra, diskuterades vid American Historical Association's senaste årsmöte i Washington.

Professor Arthur E. Bestor från University of Illinois riktade strax i början av kongressen ett skarpt angrepp mot vad han kallade en anti-intellektuell tendens hos de professionella pedagogerna. Det s. k.

progressiva undervisningssystemet brännmärkte han som ett hot mot den amerikanska ungdomens bildningsnivå. Nödvändiga allmänbildningsämnen som geografi, historia, engelsk litteratur, m. fl. ersattes i allt större utsträckning av »integrerade» ämnen som socialkunskap och liknande, där kunskapsstoffet uttunnats och gjorts mera »lättsmält» genom en sammanslagning av diverse angränsande ämnen. Den anpassning till tillvaron som några moderna amerikanska pedagoger uppsatt som det främsta målet för landets public schools skulle enligt professor Bestor medföra en intellektuell utarmning, då man inte längre tillvaratog möjligheten att utveckla de ungas förmåga att tänka utan i stället lärde dem »life adjustment», vilket åtminstone i Illinois innebar, att färdigheter som dans, sällskapsspel, konversation, m. fl. fingo en ödesdiger prioritet på skolschemat.

Professor Bestor fick medhåll från flera av sina kolleger. Han rönt dock också mothugg, framför allt av professor William H. Cartwright från Duke University i North Carolina. Denne framhöll i ett mycket polemiskt anförande, att det vedertagna ämnessystemet alltjämt dominerar skolschemat. Den inskränkning av rent fackliga kunskaper som den omtvistade »life adjustment education» med sin mångsidiga ämnesuppläggning kunde medföra, skulle mer än väl uppvägas av den rikare personlighetsutveckling som eleverna därigenom ges möjlighet till.

Alltsedan Förenta staternas inträde i andra världskriget har allt flera av USA:s bästa historiker på ett eller annat sätt ställt sina krafter i den federala regeringens tjänst. Deras sakkunskap anlitas i stigande grad, när det gäller att företa utredningar och förbereda bakgrundsmaterial för olika regeringsorgan. Omställningen från akademisk lärarverksamhet till administrativt arbete, eller föreningen av båda är därför ett aktuellt problem för amerikanska historiker. Det diskuterades livligt vid årsmötet i Washington.

Professor Raymond J. Sontag från University of California konstaterade att de akademiska lärarna i historia äro mycket bortskämda genom den förståelse, som studenterna visa dem. Vi skriver för att bli förstådda, sade han. Blir vi inte förstådda, så är studenterna dumma; det är mycket enkelt. Men våra arbetsförhållanden ändras helt och hållet, när vi kallas till Washington. Om vi där inte blir förstådda av den myndighet för vilken vi skriver, är det *vi* som misslyckats. Ett annat handicap för en amerikansk historiker som kommer till Washington är enligt professor Sontag hans »rugged individualism». Förmågan till samarbete är A och O, när det gäller effektivt arbete för ett regeringsorgan. För att kunna bedöma en aktuell situation behöva de män som träffa de politiska avgörandena i Washington bakgrundsmaterial, som skall presenteras snabbt, klart och koncist. En sådan presentation kräver intimt samarbete av ett flertal specialister, vilket oftast förutsätter helt andra färdigheter än de som den gängse akademiska undervisningen förmedlar. Professor Sontag efterlyste därför seminarier för träning i kooperativt utredningsarbete.

Professor Arthur M. Schlesinger från Harvard University, vilken under höstens valkampanj blivit ryktbar såsom en av guvernör Ste-

vensons främsta medarbetare, tog upp en annan fråga, som rör förhållandet mellan regeringen och historikern. Han varnade mot en överdriven iver från vissa historikers sida att få tillgång till konfidentiella regeringsdokument. Den till synes paradoxala följden av ett alltför eftertryckligt skriande efter publicering av samtidshistoriskt material har nämligen varit att dokumenteringen blivit sämre. Vad man på det sättet får, är fler och fler källor som säga mindre och mindre. Man kunde enligt professor Schlesinger bland ämbetsmän och regeringsledamöter konstatera en viss motvillighet att sätta ned på papper konfidentiella beslut och överväganden, när dessa ej ansågs skyddade av sekretessbestämmelser. Det väsentliga i tankeutbytet inom en regering är dess konfidentiella karaktär, och historikern skulle i sista hand beröva sig själv sina bästa källor, om han insisterade på ett för tidigt offentliggörande av material av denna art.

Samtidshistoriens forskningsproblem berördes också av Harvard-professorn William L. Langer i ett tal samt i ett anförande av Everett Gleason Jr., som är medlem av National Security Council och nyligen tillsammans med professor Langer författat en epokgörande studie av den amerikanska utrikespolitiken under åren 1937—1940. Gleason ansåg, att historikern i dag faktiskt är förpliktigad att syssla med samtidshistorisk forskning. Vår egen tids källmaterial är nämligen så ofantligt och av sådan art, att några av de viktigaste fakta kunna gå förlorade om bearbetningen ej påbörjas omedelbart. Vi ha inget val längre, vi måste skriva om vår egen tid, om vi vilja att en efterföljande generation skall få veta, vad som verkligen har hänt. Det gäller att snabbt sälla det överväldigande källmaterialet och komplettera de därur framdragna fakta med upplysningar erhållna genom intervjuer med personer, som kanske gå bort inom kort. I en tid, då skrivmaskin och telefon göra de skrivna källorna allt torftigare, bli dessa kompletterande forskningsmetoder allt viktigare. Men de ställa historikerna också inför nya källkritiska problem. Att väga ett intervjuuttalande mot andra källvittnesbörd kan ofta ställa sig nog så svårt.

Det moderna källmaterialets kvantitativa omfång har vidare gjort individuell forskning i den gamla stilen till en omöjlighet. Det kooperativa forskningsarbetet har blivit en praktisk nödvändighet, menade Gleason. Han underströk dock kraftigt att denna arbetsmetod var förenad med vissa olägenheter och hade en allvarlig brist: i en studie som är resultat av ett teamwork och kunna de slutliga konklusionerna aldrig bli lika tillförlitliga som när de äro baserade på en och samma persons primärforskning.

Till denna tankegång anknöto flera talare, som vände sig mot övertron på teamwork som den lämpligaste arbetsformen för historiker. Specialstudier eller förberedande forskningsarbete lämpade sig för gruppforskning. Men den slutliga syntesen borde vara ett en-mans arbete. Endast så kunde man vinna garanti för avvägda och nyanserade slutsatser. Professor Schlesinger kritiserade i detta samband också en tendens som blivit märkbar i Amerika på senare år att bevilja forskningsanslag nästan uteslutande till forskargrupper.

Vid sidan om de större diskussionsmötena sammanträdde under kon-

Dagens frågor

gressens lopp också ett flertal specialgrupper, där man dryftade bl. a. ekonomisk-historiska, agrarhistoriska och lokalhistoriska problem. Särskilda sammanträden ägnades också åt luftkrigets historiografi samt åt landvinningar på mikrofilmningens område.

Av internationellt kända historiker talade vid årsmötet utöver ovan omnämnda bl. a. den gamle Harvard-professorn Sidney Fay, den kände diplomatiska historikern Dexter Perkins samt professorn i ekonomisk historia vid Columbia University Louis Hacker.

Andan präglades i stort sett av en frisk debattlust och frispråkighet, som i sin polemiska tillspetsning ibland ganska tydligt skilde sig från vad man möter vid liknande sammankomster i Norden. Å andra sidan är det värt att lägga märke till den självgranskande betänksamhet, med vilken några av USA:s främsta vetenskapsmän och lärare bemöta vissa av just de tendenser i amerikansk vetenskap och amerikanskt undervisningsväsende, som blivit livligast reklamerade i Europa. Inte minst för Sverige kan det vara en nyttig påminnelse att man i Förenta Staterna är medveten om att »teamwork» och »progressive education» inte äro några patentlösningar i en tid av demokratiskt framstegsarbete i undervisning och vetenskap.

Karl Edvard Birnbaum.